

Procesy diasporotwórcze na przykładzie społeczności ukraińskich w Polsce Studium antropologiczne

Celem projektu jest wyjaśnienie, w jaki sposób powstaje diaspora i jak zachodzą procesy diasporotwórcze w przypadku kraju zamieszkanego przez historyczną mniejszość, do którego napływają imigranci „tożsami z nimi narodowo” (*co-nationals*). Dzieje się tak w Europie Środkowo-Wschodniej, gdzie na skutek zmian granic zamieszkują historyczne mniejszości etniczne/narodowe o pochodzeniu nieimigracyjnym. Od czasu upadku komunizmu, a zwłaszcza przystąpienia do UE, do tych państw (jak Polska, Słowacja, Węgry, Rumunia) napływają obywatele m.in. sąsiednich państw, co powoduje, że kraje dotychczas emigracyjne stają się imigracyjnymi i zachodzą w nich interesujące procesy, polegające na zetknięciu mniejszości oraz „tożsamych z nimi narodowo” imigrantów (*co-nationals*). Projekt odpowie na następujące pytania badawcze:

- 1) Czy i jak powstają diaspory na gruncie nie wyłącznie imigracyjnym?
- 2) Czy, jak i jakiego rodzaju procesy diasporotwórcze można zidentyfikować na styku imigrantów i zakorzenionej mniejszości?
- 3) Czy i jak powstają „grupy” i „wspólnoty”/’społeczności” imigrantów/członków mniejszości oraz jak ustanawiane są symboliczne granice między nimi?

Przedmiotem badań będą procesy diasporotwórcze zachodzące w środowiskach ukraińskich w Polsce. Obywatele Ukrainy stanowią obecnie najlicniejszą grupę imigrantów. Imigranci z Ukrainy nie trafiają jednak w etniczną „próżnię”, bowiem w Polsce mieszka stosunkowo liczna społeczność osób ukraińskiego pochodzenia - obywateli RP, których przodkowie nie byli migrantami, lecz autochtonami w południowo-wschodniej i wschodniej Polsce, przymusowo wysiedlonymi w 1947 r na obszar tzw. ziem odzyskanych. Dziś mieszkają w różnych częściach kraju. Dalsze pytania badawcze są zatem następujące:

- 4) Jakie wyobrażenia członkowie mniejszości i imigranci konstruują wzajemne o sobie?
- 5) Czy możemy wskazać „jedną ukraińską diasporę” w Polsce, czy raczej różne diaspory?

Badania odbędą się w kilku miastach: Warszawie (z jej specyfiką centralności „ukraińskiego życia”, zarówno migranckiego, jak i mniejszościowego), Krakowie (popularnym wśród studentów z Ukrainy i młodych profesjonalistów, z mało aktywnym środowiskiem członków mniejszości) oraz Przemyślu/Rzeszowie (jako przykładach miast przy wschodniej granicy z aktywnym środowiskiem mniejszościowym i obecnością licznych imigrantów).

Aby móc wyjaśnić, czy i w jaki sposób w Polsce powstaje diaspora ukraińska, będziemy badać miejsca, przejawy i konteksty spotkań imigrantów i „miejscowych” Ukraińców oraz ich wzajemne wyobrażenia (kim jest „ten inny Ukrainiec”). Nie zakładamy, że poczucie wspólnoty etnicznej to najważniejszy/jedyny/niezbędny czynnik kształtowania więzi w diasporze. Odkryjemy więc, jak zawiązują się poszczególne „grupy” i „wspólnoty”, i jakie czynniki o tym decydują (np. języki, region pochodzenia, sieci migracyjne, klasa społeczna, kapitał kulturowy i społeczny, wyznanie, wiek i pokolenie, płeć kulturowa, codzienne praktyki i nawyki, pamięć zbiorowa, wpływ historycznych i bieżących kontekstów politycznych itp.).

Projekt pozwoli wyjaśnić niezwykle ważny fenomen zachodzący na naszych oczach: powstawanie licznych ukraińskich społeczności oraz zawiązywanie wewnętrznego, ukraińsko-ukraińskiego dialogu w Polsce. Efektem projektu będzie wypracowanie nowego modelu badań współczesnych diaspor opartego na procesach diasporotwórczych.